

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 17 maj 2022*

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 93/13/EEG – Oskäliga villkor i konsumentavtal – Likvärdighetsprincipen – Effektivitetsprincipen – Utmätning i fast egendom – Avtalsvillkor om dröjsmålsränta och om förtida betalning i låneavtalet är oskäliga – Rättskraft och utgången frist – Förlust av möjligheten att återropa oskäliga avtalsvillkor vid domstol – Den nationella domstolens prövningsrätt ex officio”

I mål C-600/19,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Audiencia Provincial de Zaragoza (Provinsdomstolen i Zaragoza, Spanien) genom beslut av den 12 juli 2019, som inkom till domstolen den 6 augusti 2019, i målet

MA

mot

Ibercaja Banco SA,

ytterligare deltagare i rättegången:

PO,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, avdelningsordförandena A. Arabadjiev, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (referent) och I. Jarukaitis samt domarna M. Ilešič, J.-C. Bonichot, M. Safjan, F. Biltgen, P.G. Xuereb, N. Piçarra, L.S. Rossi och A. Kumin,

generaladvokat: E. Tanchev,

justitiesekreterare: handläggaren L. Carrasco Marco,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 26 april 2021,

* Rättegångsspråk: spanska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Ibercaja Banco SA, genom J. Rodríguez Cárcomo och A.M. Rodríguez Conde, abogados,
- Spaniens regering, genom S. Centeno Huerta och J. Ruiz Sánchez båda i egenskap av ombud,
- Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av C. Colelli och G. Greco, avvocati dello Stato,
- Europeiska kommissionen, genom J. Baquero Cruz, N. Ruiz García och C. Valero, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 15 juli 2021 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 6.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan MA och Ibercaja Banco SA angående en begäran om betalning av ränta som ska betalas till banken på grund av att MA och PO inte har uppfyllt det avtal om hypotekslån som ingåtts mellan dessa parter.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I tjugofjärde skälet i direktiv 93/13 anges att "[m]edlemsstaternas domstolar eller förvaltningsmyndigheter måste förfoga över lämpliga och effektiva medel för att förhindra fortsatt tillämpning av oskäliga villkor i konsumentavtal".
- 4 I artikel 6.1 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:
"Medlemsstaterna skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en konsument inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten och att avtalet skall förbli bindande för parterna på samma grunder, om det kan bestå utan de oskäliga villkoren."
- 5 I artikel 7.1 i direktiv 93/13 föreskrivs följande:
"Medlemsstaterna skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter."

Spansk rätt

- 6 I artikel 136 med rubriken "Utgången frist", i Ley 1/2000 de Enjuiciamiento Civil (lag 1/2000 om civilprocessen) av den 7 januari 2000 (BOE nr 7 av den 8 januari 2000, s. 575), i den lydelse som är tillämplig på omständigheterna i det nationella målet (nedan kallad civilprocesslagen), föreskrivs följande:

"Varje part som låter fristen för att vidta en processhandling löpa ut har förverkat sin rätt och handlingen i fråga kan inte längre vidtas. Justitiesekreteraren ska konstatera att tidsfristen har löpt ut, förordna om lämpliga åtgärder eller fastställa att domstolen ska döma i saken enligt lag."

- 7 Artikel 207 i civilprocesslagen har följande lydelse:

"1. Slutliga avgöranden är sådana som avslutar förfarandet i första instans och sådana som innebär ett avgörande till följd av ett överklagande av dessa avgöranden.

2. Slutliga avgöranden är sådana som inte kan överklagas, antingen på grund av att det inte föreskrivs i lag eller på grund av att de lagstadgade fristerna har löpt ut utan att någon av parterna har överklagat, trots att det föreskrivs i denna lag.

3. De slutliga avgörandena vinner laga kraft och den domstol vid vilken talan väckts är under alla omständigheter bunden av den valda lösningen.

4. När alla frister för att angripa ett avgörande har löpt ut utan att det har överklagats, ska avgörandet anses vara slutligt och ha rättskraft. Den domstol vid vilken avgörandet har meddelats ska under alla förhållanden vara bunden av det."

- 8 I artikel 222 i civilprocesslagen föreskrivs följande:

"1. En slutlig doms rättskraft, oavsett om talan bifallits eller ogillats, utesluter enligt lag ett senare förfarande om samma sak som domen avser.

2. Rättskraften omfattar yrkandena i ansökan och i genkäröålet samt de punkter som avses i artikel 408.1 och 408.2 i denna lag.

Vad beträffar grunden för nämnda yrkanden, ska omständigheter som framkommit först efter yttrandefristen i det förfarande där dessa framställts anses utgöra nya och andra omständigheter.

3. Rättskraften ska omfatta parterna i det förfarande där den uppstår, liksom deras arvingar och rättsinnehavare, samt personer som, utan att vara parter i förfarandet, är innehavare av de rättigheter som utgör grunden för parternas aktiva partsbehörighet i enlighet med bestämmelserna i artikel 11 i denna lag.

...

4. En dom som avslutar ett förfarande och som har rättskraft är bindande för den domstol vid vilken ett senare förfarande prövas, om den utgör ett logiskt prejudikat med avseende på föremålet för det senare förfarandet, under förutsättning att parterna i de båda förfarandena är desamma eller att rättskraften utsträcks till dem genom en lagbestämmelse."

9 Artikel 517 i civilprocesslagen har följande lydelse:

”1. Utmätning måste grunda sig på en giltig exekutionstitel.

2. Endast följande exekutionstitlar är giltiga:

1° en fällande dom som inte längre kan överklagas,

...

9. andra beslut och handlingar som enligt denna lag eller annan lag är verkställbara.”

10 I artikel 552 i civilprocesslagen föreskrivs följande:

”1. Om domstolen finner att de lagliga förutsättningarna och kraven för att förordna om verkställighet inte föreligger, ska den i beslut avslå begäran om verkställighet.

Domstolen ska på eget initiativ pröva huruvida ett villkor i någon av de exekutionstitlar som avses i artikel 557.1 kan anses vara oskäligt. Om den finner att ett villkor kan anses vara oskäligt ska parterna beredas tillfälle att yttra sig inom 15 dagar. Efter det att parterna har hörts, ska domstolen fatta beslut inom fem arbetsdagar i enlighet med artikel 561.1 led 3.

2. Beslutet om att inte förordna om verkställighet kan överklagas direkt och överklagandet behandlas endast med borgenären. Denna kan också välja att begära att samma domstol ska göra en omprövning av ansökan innan ett överklagande inges.

3. När beslutet om avslag på verkställighet vunnit laga kraft kan borgenären endast göra gällande sina rättigheter i det motsvarande ordinarie förfarandet, om rättskraften hos den dom eller det slutliga beslut som ligger till grund för begäran om verkställighet inte utgör hinder för detta.”

11 Artikel 556 i civilprocesslagen har rubriken ”Invändningar mot verkställighet av processuella avgöranden, skiljedomar eller medlingsöverenskommelser”. I artikel 556 punkterna 1 och 2 föreskrivs följande:

”1. Om en exekutionstitel utgörs av ett domstolsavgörande, en skiljedom eller en medlingsöverenskommelse, har utmätningsskyldigheten rätt att inom tio dagar efter delgivningen av utsökningsbeslutet skriftligen invända mot det beslutet genom att därvid åberopa att betalning skett eller att det som slagits fast i domstolsavgörandet, skiljedomen eller medlingsöverenskommelsen följts, vilket måste styrkas av utmätningsskyldigheten.

Det är även möjligt att förhindra att fristen löper ut vad avser verkställighet, liksom de avtal och transaktioner som genomförts i syfte att undvika verkställighet, förutsatt att nämnda avtal och transaktioner återfinns i en notariebestyrkt handling.

2. En invändning som sker i ett sådant fall som avses i föregående punkt innebär inte att verkställigheten skjuts upp.”

12 Artikel 557 i civilprocesslagen har följande lydelse:

”1. När rätten förordnar om verkställighet med stöd av sådana exekutionstitlar som avses i artikel 517.2 leden 4, 5, 6 och 7, eller med stöd av sådana andra exekutionstitlar som avses i artikel 517.2 led 9, får utmätningsskyldigheten framställa en invändning inom den frist och i den form som föreskrivs i föregående artikel, endast om invändningen grundar sig på något av följande:

...

7° Exekutionstiteln innehåller oskäligen villkor.

2. Om en invändning görs i enlighet med föregående punkt ska domstolen skjuta upp verkställigheten såsom en processledningsåtgärd.”

13 I artikel 695 i civilprocesslagen föreskrivs följande:

”1. I de förfaranden som avses i detta kapitel kan utmätningsskyldigheten endast framställa invändningar som grundar sig på följande omständigheter:

...

4° Ett villkor som utgör grunden för utmätningen, eller som har gjort det möjligt att fastställa det utmätningsskyldiga beloppet, är oskäligt.

2. Om en invändning enligt punkt 1 framställs ska domstolen skjuta upp verkställigheten och kalla parterna till förhandling vid den domstol som förordnat om utmätning. Kallelsen ska utfärdas minst 15 dagar före förhandlingen i fråga. Under förhandlingen ska domstolen höra parterna och pröva de handlingar som inkommit. Senast två dagar efter förhandlingen ska beslut i frågan meddelas.

3. Beslutet att bifalla en invändning på den första och den tredje grunden i punkt 1 i denna artikel medför att verkställighet inte ska ske, i beslutet att bifalla en invändning som grundar sig på den andra grunden fastställs det belopp med avseende på vilket verkställighet ska upprätthållas.

Om rätten finner att den fjärde grunden föreligger, ska den ställa in verkställigheten om avtalsvillkoret ligger till grund för utmätningen. I annat fall ska utmätningen fortsätta, men det oskäliga villkoret ska inte tillämpas.

4. Beslut att ställa in verkställigheten, att inte tillämpa ett oskäligt villkor eller att avslå en invändning som gjorts med stöd av led 4 i första punkten får överklagas.

Beslut om andra invändningar som avses i denna artikel kan inte överklagas och ska ha verkan endast inom ramen för det verkställighetsförfarande inom vilket de meddelas.”

14 Genom Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (lag 1/2013 om åtgärder för att stärka skyddet för hypoteksskyldiga, omstrukturering av skuld och social hyra), av den 14 maj 2013 (BOE nr 116 av den 15 maj 2013, s. 36373) (nedan kallad lag 1/2013), som ingår bland de bestämmelser som

ändrade civilprocesslagen, infördes bland grunderna för invändningar möjligheten att åberopa avtalsklausulers oskälighet, både i det allmänna utmättningsförfarandet och i förfarandet för utmätning av fast egendom. I den fjärde övergångsbestämmelsen i lag 1/2013 stadgas följande:

”1. De ändringar [i civilprocesslagen] som införs genom förevarande lag ska tillämpas på verkställighetsförfaranden som pågår vid den tidpunkt då ändringarna träder i kraft, endast med avseende på de verkställighetsåtgärder som inte genomförts.

2. Under alla omständigheter har de parter som är föremål för ett verkställighetsförfarande vid den tidpunkt då förevarande lag träder i kraft där fristen för invändning på tio dagar enligt artikel 556.1 i [civilprocesslagen] löpt ut, rätt att inom en frist på en månad framställa en extraordinär invändning på de nya grunder för invändning som anges i artiklarna 557.1 led 7 och 695.1 led 4 [i civilprocesslagen].

I enlighet med vad som föreskrivs i artikel 558 och följande artiklar samt artikel 695 i [civilprocesslagen], börjar preklusionsfristen på en månad att löpa dagen efter det att förevarande lag träder i kraft och parternas ingivande av en invändning mot verkställigheten medför uppskov med verkställigheten till dess att nämnda invändning prövats.

Förevarande övergångsbestämmelse ska tillämpas på samtliga utmättningsförfaranden där fastigheten ännu inte övergått till köparen i enlighet med vad som föreskrivs i artikel 675 i [civilprocesslagen].

3. I pågående utmättningsförfaranden där invändningsfristen på tio dagar enligt artikel 556.1 i [civilprocesslagen] redan har börjat löpa vid den tidpunkt då denna lag träder i kraft, har utmätningsskyldigheterna på motsvarande sätt rätt att inom samma frist på en månad som avses i föregående punkt framställa en invändning på någon av de grunder som anges i artiklarna 557 och 695 i [civilprocesslagen].

4. Offentliggörandet av förevarande bestämmelse ska anses utgöra ett fullständigt och giltigt tillkännagivande som kan jämföras med en delgivning och fastställelse av de frister som anges i punkterna 2 och 3 i denna artikel. Det är inte i något fall nödvändigt att anta ett särskilt beslut i detta avseende. ...”

- 15 Ley 5/2019 reguladora de los contratos de crédito inmobiliario (lag 5/2019 om fastighetskreditavtal) av den 15 mars 2019 (BOE nr 65 av den 16 mars 2019, s. 26329) innehåller en tredje övergångsbestämmelse om den särskilda ordningen för utmättningsförfaranden som pågick när lag 1/2013 trädde i kraft. Enligt denna bestämmelse har svarandena i utmättningsförfaranden som pågick vid tidpunkten för ikraftträdandet av lag 5/2019, inom vilka den frist för invändning på tio dagar som föreskrivs i artikel 556.1 i civilprocesslagen hade löpt ut den dag då lag 1/2013 trädde i kraft, på nytt en frist på tio dagar för att framställa en extraordinär invändning på grundval av oskäliga avtalsvillkor. Den rättighet som ges genom denna övergångsbestämmelse ska tillämpas på alla utmättningsförfaranden som inte har lett till att köparen av den fasta egendomen har tagit den i besittning, särskilt under förutsättning att domstolen inte redan på eget initiativ har kontrollerat att avtalsvillkoren är oskäliga.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 16 Genom ett avtal som ingicks genom en bestyrkt handling av den 6 maj 2005 beviljade Ibercaja Banco PO och MA ett hypotekslån på 198 400 euro, som skulle återbetalas före den 31 maj 2040. Lånet garanterades genom en inteckning i ett enfamiljshus, värderat till 299 290 euro.
- 17 Lånet tecknades med en fast räntesats på 2,75 procent per år fram till den 30 november 2005 och därefter till en rörlig räntesats från och med detta datum till dess att avtalet upphörde att gälla. I enlighet med klausul 3 bis i detta avtal var den rörliga räntan resultatet av att den fasta marginalen eller den fasta skillnaden lades till referensräntan och var för hela avtalstiden och fastställd till 0,95 punkter, eller mindre om de objektiva anknytningskriterier som avtalats var uppfyllda. Under alla omständigheter kom man överens om att den lägsta skillnad som tillämpades på referensräntan skulle uppgå till 0,50 procent (nedan kallat villkoret om räntegolv). Den årliga nominella räntesatsen för dröjsmålsräntan enligt klausul 6 i avtalet fastställdes till 19 procent (nedan kallat villkoret om dröjsmålsränta). I klausul 6 bis i avtalet fastställdes dessutom att Ibercaja Banco fick kräva tillbaka hela lånebeloppet vid utebliven betalning av ett förfallet belopp (nedan kallat villkoret om förtida betalning).
- 18 Eftersom MA och PO inte hade betalat de månatliga amorteringarna för perioden mellan den 31 maj och den 31 oktober 2014, ansökte Ibercaja Banco den 30 december 2014 om utmätning av den intecknade egendomen. Banken begärde ett belopp på 164 676,53 euro, vilket motsvarade kapitalbelopp och upplupen ränta per den 5 november 2014, plus ett belopp om 49 402 euro, som hade beräknats preliminärt, utan att detta hindrade en efterföljande justering av dröjsmålsräntan, till en nominell årsräntesats om 12 procent från och med att kontot avslutades den 5 november 2014 tills beloppet betalats i sin helhet.
- 19 Genom ett beslut av den 26 januari 2015 förordnade den behöriga domstolen om verkställighet av Ibercaja Bancos inteckningsrätt och godkände utmätning mot MA och PO för det begärda beloppet, ålade dem att betala och beviljade dem en tidsfrist på tio dagar för att motsätta sig verkställigheten i enlighet med artikel 695 i civilprocesslagen. Samma dag fattade domstolens kansli ett beslut i vilket registro de la propiedad (fastighetsregistret, Spanien) ombads att lämna ut lagfart och andra sakrätter samt ett intyg om att det förelåg en inteckning till förmån för Ibercaja Banco.
- 20 Beslutet och begäran delgavs MA och PO den 9 februari 2015 respektive den 18 februari 2015.
- 21 Till följd av PO:s bortgång erkändes hans arvingar, SP och JK, genom beslut av den 9 juni 2016, som parter i målet.
- 22 Genom beslut av den 28 juni 2016, som meddelades på begäran av Ibercaja Banco, genomförde verkställighetsdomstolen en auktion av den intecknade fastigheten, vid vilken inget bud inkom. Ibercaja Banco yrkade att fastigheten skulle tilldelas banken för 179 574 euro, samtidigt som Ibercaja Banco meddelade att den avsåg att överlåta äganderätten till egendomen till Residencial Murillo SA med bolagets samtycke. Ibercaja Banco inkom med en handling som styrkte att ovannämnda belopp hade deponerats, vilket motsvarade auktionsbeloppet.
- 23 Den 25 oktober 2016 begärde Ibercaja Banco ersättning för rättegångskostnader, vilka beräknats till 2 886,19 euro, jämte ränta med ett belopp på 32 538,28 euro. Beloppet erhöles genom att tillämpa en räntesats på 12 procent i enlighet med bestämmelserna i lag 1/2013. Denna ansökan delgavs utmätningsgäldenären.

- 24 Den 9 november 2016 framställde MA en skriftlig invändning mot begäran om betalning av ränta och gjorde gällande att villkoret om dröjsmålsränta och villkoret om räntegolv var oskäligen.
- 25 Genom beslut av den 8 mars 2017 beslutade Juzgado de Primera Instancia nr 2 de Zaragoza (Förstainstansdomstol nr 2 i Zaragoza, Spanien), efter att ha konstaterat att villkoret om förtida betalning kunde vara oskäligt, inom ramen för en processledningsåtgärd att pröva huruvida villkoren i exekutionstiteln var oskäligen. Nämnade domstol gav parterna en frist på femton dagar för att yttra sig i detta avseende och om en eventuell vilandeförklaring av förfarandet.
- 26 Ibercaja Banco motsatte sig vilandeförklaringen av förfarandet och gjorde gällande att det inte längre kunde fastställas att avtalsvillkoren var oskäligen på grund av att de rättigheter som var knutna till auktionsförfarandet hade överlåtits och att kostnaderna hade fastställts. Ibercaja Banco erinrade om att bolaget i vilket fall som helst inte hade krävt betalning av dröjsmålsränta enligt en räntesats på 19 procent och att flera amorteringar inte hade betalats när kontot avslutades.
- 27 Genom beslut av den 20 november 2017 fastställde Juzgado de Primera Instancia nr 2 de Zaragoza (Förstainstansdomstol nr 2 i Zaragoza) att villkoret om förtida betalning var oskäligt och förordnade att verkställigheten skulle avbrytas, utan att någon ersättning för rättegångskostnader skulle utgå. Ibercaja Banco överklagade detta beslut till Audiencia Provincial de Zaragoza (Provinsdomstolen i Zaragoza, Spanien).
- 28 Genom beslut av den 28 mars 2018 ändrade appellationsdomstolen beslutet av den 20 november 2017 och förordnade att utmätningförfarandet skulle fortsätta. Som skäl angavs att det inte längre kunde göras gällande att villkoren i låneavtalet var oskäligen, eftersom avtalet redan hade upphört att gälla, och hypotekssäkerheten redan hade tagits i anspråk och äganderätten hade övergått. Appellationsdomstolen grundade sig således på rättssäkerhetsprincipen när det gäller ägarförhållanden som redan uppkommit.
- 29 Genom beslut av den 31 juli 2018 ogillade Juzgado de Primera Instancia nr 2 de Zaragoza (Förstainstansdomstol nr 2 i Zaragoza) invändningen avseende fastställandet av räntebeloppet och fastställde således beloppet 32 389,89 euro med motiveringen att eftersom förfarandet hade inletts efter det att lag 1/2013 trätt i kraft utan att någon invändning hade framställts, kunde frågan huruvida villkoren var oskäligen inte längre prövas på grund av att beslutet av den 26 januari 2015 vunnit laga kraft.
- 30 MA överklagade detta beslut till Audiencia Provincial de Zaragoza (Provinsdomstolen i Zaragoza).
- 31 Den hänskjutande domstolen har förklarat att enligt de förfaranderegler för utmätning av in-tecknad egendom som föreskrivs i spansk rätt är domstolen, i det första skedet av förfarandet, skyldig att ex officio, med tillämpning av artikel 552 i civilprocesslagen, pröva huruvida villkoren i det avtal om hypotekslån som ligger till grund för beslutet om verkställighet är oskäligen. Denna prövning skulle innebära en negativ bedömning, i den meningen att domstolen i beslutet om beviljande av utmätning av in-tecknad egendom inte lämnar någon uttrycklig motivering vad gäller andra villkor än de som anses oskäligen. Följaktligen kan de nationella domstolarna inte ta upp frågan om huruvida avtalsvillkoren är oskäligen vid ett senare skede i förfarandet och den konsument, i egenskap av gäldenär, som inte framställer någon invändning mot verkställigheten inom den fastställda tidsfristen, får inte ta upp en sådan oskälighet i samma förfarande eller i efterföljande fastställandeförfaranden. Frågan uppkommer således huruvida dessa förfaranderegler är förenliga med artikel 6.1 i direktiv 93/13 och effektivitetsprincipen.

- 32 Den hänskjutande domstolen vill dessutom få klarhet i från vilken tidpunkt förfarandet för utmätning av intecknad egendom ska anses avslutat med avseende på prövningen av huruvida avtalsvillkor är oskäligen, antingen av den domstol som ska agera ex officio eller på begäran av den part som är föremål för utmätningen. Närmare bestämt uppkommer frågan huruvida förfarandet avslutas då inteckningssäkerheten har realiserats, den intecknade egendomen har sålts och äganderätten till denna egendom har överförts, eller om förfarandet inte avslutats efter överföringen av egendomen, och prövningen av oskäligen avtalsvillkor kan ske fram till den tidpunkt då gäldenären avvisas från egendomen, vilket skulle kunna leda till att förfarandet för utmätning av intecknad egendom ogiltigförklaras eller påverka villkoren för tilldelningen av egendomen.
- 33 Mot denna bakgrund beslutade Audiencia Provincial de Zaragoza (Provinsdomstolen i Zaragoza) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:
- ”1) Utgör effektivitetsprincipen i artikel 6.1 i direktiv 93/13, såsom direktivet har tolkats av EU-domstolen hinder för en bestämmelse i spansk rätt av vilken följer att om ett visst oskäligt villkor klarat den inledande rättsliga prövning ex officio som gjordes då beslutet om utmätning fattades [en negativ prövning av villkorens giltighet], så utgör den prövningen hinder för att samma domstol senare prövar villkoret ex officio, när de faktiska och rättsliga omständigheterna [som gör det möjligt att kvalificera villkoret som oskäligt] förelåg redan från början, även om det vid denna inledande prövning varken i själva beslutdelen eller i skälen redovisades några överväganden rörande villkorens giltighet.
 - 2) Om utmätningsgäldenären, när de faktiska och rättsliga omständigheter redan föreligger som visar oskäligheten av ett villkor i ett konsumentavtal, inte framställer någon invändning om detta på ett i lag föreskrivet sätt, får denne då efter att invändningen har prövats, på nytt göra gällande att något eller några av villkoren är oskäligen, trots att denne kunnat invända inledningsvis i det ordinarie förfarande som lagen föreskriver? Frågan är således huruvida preskription inträder som förhindrar att konsumenten i samma utmätning förfarande eller i ett senare fastställelse förfarande gör gällande att ett annat villkor är oskäligt.
 - 3) För det fall att slutsatsen att parten inte får framställa en andra eller senare invändning, för att göra gällande att ett villkor är oskäligt, som denne hade kunnat göra gällande tidigare på grund av att de nödvändiga faktiska och rättsliga omständigheterna redan var definierade, anses förenlig med direktiv 93/13, kan det då motivera att det används som ett sätt för domstolen att, när den fått kännedom om denna oskälighet, göra gällande sin behörighet att göra en prövning ex officio?
 - 4) Om det slutliga budet har godkänts och fastigheten har tilldelats, vilket eventuellt kan vara till förmån för fordringsägaren själv, och om det även skett en överlåtelse av den fastighet som utgjort säkerhet, är det då förenligt med unionsrätten med en tolkning, enligt vilken det när förfarandet har avslutats då de eftersträvade verkningarna har inträtt (det vill säga att säkerheten realiserats) är möjligt för gäldenären att framställa nya invändningar för att få fastställt att ett oskäligt villkor som påverkar utmätning förfarandet är ogiltigt, eller när överlåtelsen av egendomen har skett, eventuellt till förmån för fordringsägaren, och inskrivits i fastighetsregistret, är möjligt att besluta om en prövning ex officio som kan leda till att hela utmätning förfarandet ogiltigförklaras eller till att de belopp som inteckningen avser påverkas och att villkoren för budgivningen därmed påverkas?”

Prövning av tolkningsfrågorna

De tre första frågorna

- 34 Den hänskjutande domstolen har ställt den första, den andra och den tredje frågan, vilka ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning som, på grund av rättskraften och den utgångna fristen, varken gör det möjligt för domstolen att ex officio pröva huruvida avtalsvillkoren är oskäligen i samband med ett förfarande för utmätning av in-tecknad egendom eller möjligt för konsumenten att, efter det att fristen för att framställa en invändning har löpt ut, göra gällande att dessa avtalsvillkor är oskäligen i samband med det förfarandet eller i ett efterföljande fastställelseförfarande, när domstolen redan ex officio har prövat om dessa villkor var oskäligen då det exekutiva förfarandet inleddes, dock utan att denna prövning anges eller motiveras, ens kortfattat, i beslutet om utmätning i fast egendom och utan att det i detta sistnämnda beslut anges att en sådan prövning inte kan ifrågasättas efter utgången av nämnda frist.
- 35 Det framgår av domstolens fasta praxis att det skyddssystem som införts genom direktiv 93/13 grundar sig på tanken att konsumenten har en underlägsen ställning i förhållande till näringsidkaren i fråga om såväl förhandlingsförmåga som informationsnivå (se, bland annat, dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 40 och där angiven rättspraxis).
- 36 Med hänsyn till detta underläge som konsumenten befinner sig i föreskrivs det i artikel 6.1 i direktiv 93/13 att oskäligen villkor inte är bindande för konsumenten. Detta är en tvingande bestämmelse som har till syfte att ersätta den formella jämvikt mellan avtalsparternas rättigheter och skyldigheter som följer av avtalet med en verklig jämvikt så att parterna blir jämbördigen (se, bland annat dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 41 och där angiven rättspraxis).
- 37 EU-domstolen har redan flera gånger konstaterat att de nationella domstolarna har en skyldighet att, så snart som de har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändigen i detta hänseende, ex officio bedöma huruvida ett avtalsvillkor, på vilket direktiv 93/13 är tillämpligt, är oskäligt och därigenom undanröja obalansen mellan konsumenten och näringsidkaren (dom av den 14 mars 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 46 och där angiven rättspraxis, dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 58, och dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 43).
- 38 Direktiv 93/13 kräver dessutom, såsom framgår av artikel 7.1 jämförd med tjugofjärde skälet i direktivet, att medlemsstaterna föreskriver lämpligen och effektiven medel för att hindra fortsatt användning av oskäligen villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter (dom av den 26 juni 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punkt 44 och där angiven rättspraxis).
- 39 Domstolen har således redan, vid flera tillfällen och med beaktande av kraven i artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13, reglerat det sätt på vilket den nationella domstolen ska säkerställa skyddet av de rättigheter som konsumenterna har enligt detta direktiv. I unionsrätten harmoniseras emellertid i princip inte förfarandena för bedömning av avtalsvillkor som påstås vara oskäligen. Sådana förfaranden omfattas således av medlemsstaternas interna rättsordningar, enligt principen om medlemsstaternas processuella autonomi. Bestämmelserna om dessa

förfaranden får emellertid inte vara mindre förmånliga än de som avser liknande situationer som omfattas av nationell rätt (likvärdighetsprincipen) och de får inte medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva rättigheter som följer av unionsrätten (effektivitetsprincipen) (se, bland annat, dom av den 26 juni 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, punkterna 45 och 46 och där angiven rättspraxis).

- 40 Det ska under dessa omständigheter fastställas huruvida dessa bestämmelser kräver att verkställighetsdomstolen prövar huruvida avtalsvillkoren eventuellt är oskäligen, trots de nationella processregler genom vilka principen om rättskraft tillämpas på ett domstolsavgörande av vilket det inte uttryckligen framgår att det skett en sådan prövning.
- 41 Principen om rättskraft har stor betydelse i såväl unionsrätten som de nationella rättsordningarna. EU-domstolen har nämligen redan slagit fast att det, för att säkerställa såväl en stabil rättsordning och stabila rättsförhållanden som en god rättskipning, är viktigt att domstolsavgöranden som har vunnit laga kraft efter det att tillgängliga rättsmedel har uttömts eller fristerna för dessa har löpt ut inte längre kan angripas (se, bland annat, dom av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punkterna 35 och 36, och dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 46).
- 42 I enlighet därmed har EU-domstolen slagit fast att konsumentskyddet inte är absolut. Den har särskilt slagit fast att det i unionsrätten inte föreskrivs någon skyldighet för nationella domstolar att underlåta att tillämpa nationella processregler som leder till att avgöranden vinner rättskraft, även om ett sådant agerande skulle kunna bringa ett åsidosättande av en bestämmelse, av vilket slag det än är, i direktiv 93/13 att upphöra (se, bland annat, dom av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 37, och dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 68). Detta förutsätter emellertid, i enlighet med den rättspraxis som anges i punkt 39 ovan, att likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen iaktas.
- 43 Domstolen har inte tagit del av några omständigheter som ger anledning att betvivla att den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet är förenlig med likvärdighetsprincipen. Det framgår inte av handlingarna i målet att verkställighetsdomstolen enligt nationell rätt får ompröva ett domstolsavgörande som vunnit laga kraft, även om nationella regler om grunderna för rättsordningen eventuellt har åsidosatts.
- 44 Vad avser effektivitetsprincipen ska det erinras om att det framgår av fast rättspraxis att varje fall där frågan uppkommer huruvida en nationell processuell bestämmelse medför att det blir omöjligt eller orimligt svårt att tillämpa unionsrätten ska bedömas med beaktande av bestämmelsens funktion i förfarandet betraktat som en helhet samt förfarandets förlopp och särdrag. Dessutom ska, i förekommande fall, de principer som ligger till grund för det nationella domstolssystemet beaktas, såsom skyddet för rätten till försvar, rättssäkerhetsprincipen och principen om en ändamålsenlig handläggning (dom av den 22 april 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punkt 53). Domstolen har slagit fast att det inte krävs att total passivitet hos den berörda konsumenten uppvägs fullt ut för att effektivitetsprincipen ska anses ha iakttagits (dom av den 1 oktober 2015, ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, punkt 62).
- 45 Domstolen har dessutom preciserat att medlemsstaternas skyldighet att säkerställa att de rättigheter för enskilda som följer av unionsrätten är effektiva innebär, bland annat vad gäller de rättigheter som följer av direktiv 93/13, ett krav på ett effektivt domstolsskydd, vilket bekräftas i

artikel 7.1 i direktivet och som även har stadfäst i artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Detta skydd omfattar bland annat fastställandet av processuella regler för att väcka talan med stöd av sådana rättigheter. (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 juni 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punkt 29 och där angiven rättspraxis).

- 46 Domstolen har härvid slagit fast att i avsaknad av en effektiv kontroll av huruvida villkoren i det berörda avtalet eventuellt är oskäligen, kan iakttagandet av de rättigheter som följer av direktiv 93/13 inte säkerställas (dom av den 4 juni 2020, Kancelaria Medius, C-495/19, EU:C:2020:431, punkt 35 och där angiven rättspraxis).
- 47 Härav följer att de villkor som fastställs i nationell rätt, till vilka det hänvisas till i artikel 6.1 i direktiv 93/13, inte får påverka innehållet i konsumenternas rätt enligt denna bestämmelse att inte vara bunden av ett villkor som anses oskäligt (dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., C-154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 71, och dom av den 26 januari 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 51).
- 48 I det nationella målet framgår det av beslutet om hänskjutande att den behöriga domstolen, när den inledde verkställighetsförfarandet, såsom delvis påpekats i punkt 31 ovan, ex officio prövade frågan huruvida ett av villkoren i det aktuella avtalet kunde kvalificeras som oskäligt. Efter att ha konstaterat att så inte var fallet, förordnade denna domstol om verkställighet utan att denna ex officio-prövning uttryckligen nämndes i beslutet. Det framgår även av detta beslut att svaranden, efter utgången av en frist på tio dagar från delgivningen av beslutet för att bestrida verkställigheten, är förhindrad att bestrida verkställigheten, även på grund av att villkoren i ett avtal som ingåtts med en näringsidkare eventuellt är oskäligen.
- 49 Eftersom det beslut genom vilket domstolen förordnade om att förfarandet för utmätning av intecknad egendom skulle inledas inte innehöll något skäl som visade att det förelåg en prövning av huruvida de villkor i det avtal som låg till grund för detta förfarande var oskäligen, underrättades konsumenten inte om denna kontroll, eller, åtminstone kortfattat, om de skäl som låg till grund för att domstolen ansåg att de aktuella villkoren inte var oskäligen. Sökanden kunde således inte med full kännedom om omständigheterna bedöma om det fanns anledning att väcka talan mot detta beslut.
- 50 Såsom generaladvokaten påpekade i punkt 63 i sitt förslag till avgörande motiveras den nationella domstolens skyldighet att ex officio pröva huruvida avtalsvillkor eventuellt är oskäligen av arten och betydelsen av det allmänintresse som ligger bakom det skydd som direktiv 93/13 ger konsumenterna. En effektiv prövning av huruvida avtalsvillkor eventuellt är oskäligen, såsom krävs enligt direktiv 93/13, kan emellertid inte säkerställas om rättskraften även gäller domstolsavgöranden i vilka en sådan prövning inte nämns.
- 51 Det ska däremot anses att detta skydd skulle säkerställas om den nationella domstolen, i det fall som avses i punkterna 49 och 50 i förevarande dom, uttryckligen angav, i sitt beslut att tillåta utmätning av intecknad egendom, att den ex officio hade prövat huruvida de villkor i det avtal som låg till grund för förfarandet för utmätning av intecknad egendom var oskäligen, att denna prövning, som motiverats åtminstone kortfattat, inte visade att det förelåg något oskäligt villkor och att konsumenten, i avsaknad av en invändning inom den tidsfrist som föreskrivs i nationell rätt inte längre har rätt att göra gällande att villkoren eventuellt är oskäligen.

52 Det följer av det ovan anförda att artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning som, på grund av rättskraften och den utgångna fristen, varken gör det möjligt för domstolen att ex officio pröva huruvida avtalsvillkoren är oskäligen i samband med ett förfarande för utmätning av in-tecknad egendom eller möjligt för konsumenten att, efter det att fristen för att framställa en invändning har löpt ut, göra gällande att dessa avtalsvillkor är oskäligen i samband med det förfarandet eller i ett efterföljande fastställelseförfarande, när domstolen redan ex officio har prövat om dessa villkor var oskäligen då det exekutiva förfarandet inleddes, dock utan att denna prövning anges eller motiveras, ens kortfattat, i beslutet om utmätning i fast egendom och utan att det i detta sistnämnda beslut anges att en sådan prövning inte kan ifrågasättas efter utgången av nämnda frist.

Den fjärde frågan

53 Den hänskjutande domstolen har ställt den fjärde frågan för att få klarhet i huruvida artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning som inte tillåter en nationell domstol, som agerar ex officio eller på konsumentens begäran, att pröva huruvida avtalsvillkoren eventuellt är oskäligen när in-teckningen väl har realiserats, den in-tecknade egendomen har sålts och äganderätten till den egendom som omfattas av det aktuella avtalet har övergått till tredje man.

54 Det ska erinras om att domstolen, i punkt 50 i domen av den 7 december 2017, Banco Santander (C-598/15, EU:C:2017:945), slog fast att artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 inte är tillämpliga i ett förfarande som inletts av den som tilldelats en fastighet efter det att det genomförts en utomrättslig utmätning av den egendom som en konsument låtit in-teckna till förmån för en borgenär som är näringsidkare och som syftar till att skydda de sakrätter som lagligen förvärvats av den som tilldelats egendomen, eftersom detta förfarande är oberoende av den rättsliga relation som binder borgenären, en näringsidkare, till konsumenten och eftersom utmätningen av den in-tecknade fastigheten genomförts, fastigheten sålts och de sakrätter som hänför sig till fastigheten överförts utan att konsumenten har använt sig av de rättsmedel som finns tillgängliga i detta sammanhang. Domstolen påpekade framför allt, i punkt 44 i nämnda dom, att det berörda förfarandet inte gällde utmätning av den in-tecknade egendomen och inte grundades på hypotekslåneavtalet.

55 Såsom generaladvokaten påpekade i punkt 71 i sitt förslag till avgörande rör förevarande mål däremot ett förfarande för utmätning av in-tecknad egendom som avser det rättsliga förhållandet mellan en konsument och en borgenär, som är näringsidkare, som ingått ett avtal om hypotekslån.

56 Såsom framgår av svaret på frågorna 1–3 kan, när ett beslut av utmätning i fast egendom på grund av en in-teckning har fattats av en domstol efter en föregående domstolsprövning ex officio av huruvida villkoren i det avtal som ligger till grund för förfarandet är oskäligen, utan att beslutet innehåller någon motivering, ens kortfattad, som visar att en sådan prövning skett, och utan att det i beslutet anges att en sådan prövning inte längre kan ifrågasättas om inte någon invändning görs inom den tidsfrist som fastställts för detta ändamål, varken rättskraft eller utgången frist åberopas mot en konsument för att beröva denna det skydd mot oskäligen villkor som ges konsumenten i artiklarna 6.1 och 7.1 i direktiv 93/13 vid senare skeden av detta förfarande, såsom ett krav på betalning av den ränta som ska erläggas till bankinstitutet på grund av att konsumenten inte har fullgjort det aktuella hypotekslåneavtalet, eller vid ett senare fastställelseförfarande.

- 57 I en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet, där förfarandet för utmätning av intecknad egendom har avslutats och äganderätten till denna egendom har överförs till tredje man, kan den domstol, som agerar ex officio eller på begäran av konsumenten, inte längre göra en prövning av huruvida avtalsvillkoren är oskäligen, som skulle leda till ogiltigförklaring av de åtgärder genom vilka äganderätten övergår och undergräva rättssäkerheten vid den redan genomförda överlåtelsen av äganderätten till tredje man.
- 58 I en sådan situation måste konsumenten emellertid, i enlighet med artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13, mot bakgrund av effektivitetsprincipen, i ett senare åtskilt förfarande kunna åberopa att villkoren i avtalet om hypotekslån är oskäligen för att på ett effektivt sätt och fullt ut kunna utöva sina rättigheter enligt detta direktiv i syfte att erhålla ersättning för den ekonomiska skada som orsakats av tillämpningen av dessa villkor.
- 59 Den fjärde frågan ska således besvaras på följande sätt. Artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som inte tillåter en nationell domstol, som agerar ex officio eller på konsumentens begäran, att pröva huruvida avtalsvillkoren eventuellt är oskäligen när inteckningen väl har realiserats, den intecknade egendomen har sålts och äganderätten till den egendomen har överförs till tredje man, förutsatt att den konsument vars egendom har varit föremål för ett förfarande för utmätning av intecknad egendom kan hävda sina rättigheter i ett senare förfarande för att få ersättning enligt detta direktiv för de ekonomiska konsekvenserna av tillämpningen av oskäligen villkor.

Rättegångskostnader

- 60 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

- 1) Artikel 6.1 och artikel 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell lagstiftning som, på grund av rättskraften och den utgångna fristen, varken gör det möjligt för domstolen att ex officio pröva huruvida avtalsvillkoren är oskäligen i samband med ett förfarande för utmätning av intecknad egendom eller möjligt för konsumenten att, efter det att fristen för att framställa en invändning har löpt ut, göra gällande att dessa avtalsvillkor är oskäligen i samband med det förfarandet eller i ett efterföljande fastställelseförfarande, när domstolen redan ex officio har prövat om dessa villkor var oskäligen då det exekutiva förfarandet inleddes, dock utan att denna prövning anges eller motiveras, ens kortfattat, i beslutet om utmätning i fast egendom och utan att det i detta sistnämnda beslut anges att en sådan prövning inte kan ifrågasättas efter utgången av nämnda frist.**
- 2) Artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en nationell lagstiftning som inte tillåter en nationell domstol, som agerar ex officio eller på konsumentens begäran, att pröva huruvida avtalsvillkoren eventuellt är oskäligen när inteckningen väl har realiserats, den intecknade egendomen har sålts och äganderätten till den egendomen har överförs till tredje man, förutsatt att den konsument vars**

egendom har varit föremål för ett förfarande för utmätning av in-tecknad egendom kan hävda sina rättigheter i ett senare förfarande för att få ersättning enligt detta direktiv för de ekonomiska konsekvenserna av tillämpningen av oskäligen villkor.

Underskrifter